МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Факультет української філології та літературної творчості
імені Андрія Малишка
Громадська організація «Національна академія наук вищої освіти України»
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Сумський державний університет

До 190-річчя УДУ імені Михайла Драгоманова

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

«Динаміка української літератури і фольклористики та їх викладання у вищій школі», присвяченої 70-річчю від дня народження доктора філологічних наук, професора кафедри української літератури Володимира Погребенника

Київ
21 березня 2024 року

УДК 821.161.2.09+398(=161.2)]:378.016

Схвалено рішенням Вченої ради факультету української філології
та літературної творчості імені Андрія Малишка
УДУ мені Михайла Драгоманова
(протокол № 7 від 3 квітня 2024 р.)

Редакційна колегія:

А. Висоцький доктор філологічних наук, професор;

І. Галак кандидат філологічних наук, доцент;

Л. Йолкіна кандидат філологічних наук, доцент;

І. Ліпницька кандидат філологічних наук, професор;

Динаміка української літератури і фольклористики та їх викладання у вищій школі : Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю від дня народження доктора філологічних наук, професора кафедри української літератури Володимира Погребенника (Київ, 21 березня 2024 року), Київ : вид. УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 128 с.

УДК 821.161.2.09+398(=161.2)]:378.016

© Автори тез, 2024

© Редакційна колегія, 2024

неперіодичні збірники XIX–XX ст. (1846–1986)», підготовлене сином Ф. Погребенника, нині знаним вченим-літературознавцем В. Погребенником. Тутописано 207 видань, у тому числі виданих за межами України. Заслуговує на увагу той факт, що тут докладно розкрито особливості змісту й мистецького оформлення багатьох рідкісних продовжуваних видань і неперіодичних збірників (суспільно-політичних, літературних, педагогічних та ін.), які у радянські часи зберігалися у так званих «спецфондах»; охарактеризовано внесок видавців і авторів часописів та збірників у розвиток національної свідомості української громади, збагачення вітчизняного письменства та зміцнення ідеалів гуманізму і демократії; розкрито цензурну історію ряду видань.

Наукова діяльність Ф. Погребенника, зокрема на ниві національної бібліографії, є важливим надбанням української гуманітаристики й служитиме підготовці наукових енциклопедичних видань, хрестоматій, довідників, сприятиме науковим пошукам вчених, музейних, бібліотечних працівників, краєзнавців.

Література

1. Український раритет: період., продовжув. вид. і неперіод. зб. XIX-XX ст. (1846-1986) / Федір Погребенник, Володимир Погребенник. – Дрогобич : Коло, 2011. – 298 с.
2. Лев Бачинський (1872–1930): біобібліог. нарис / Ф. П. Погребенник; Національна парламентська бібліотека України. – К. : [б.в.], 1997. – 30 с.
3. Василь Стефаник: покажчик літератури за 1961-1981 рр. – Львів, 1985. – 30 с.
4. Рідкісні видання з колекції Професора Федора Погребенника / уклад. Р. Жданова, І. Негрійчук. – Київ, 1999.

УДК 070.48

Цівун Н.М.,
кандидат філологічних наук, доцент,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова, м. Київ

ВОЛОДИМИР ФЕДОРОВИЧ ПОГРЕБЕННИК ЯК ДОСЛІДНИК УКРАЇНСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ/НЕПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

Серед наукового доробку Володимира Федоровича Погребенника привертає увагу праця «Український раритет. Періодичні, продовжувані

видання і неперіодичні збірники XIX–XX ст. (1846–1986)», що вийшла друком у Дрогобичі 2011 року. Ця праця видана в співавторстві з батьком – Федором Петровичем Погребенником, великим українським ученим-енциклопедистом, книгознавцем, літературознавцем, культурологом, бібліографом.

Цікава історія роботи над рукописом книги. За словами Володимира Федоровича Погребенника, ідея такого видання народилася в його батька, Федора Петровича Погребенника, проте він сам не встиг її реалізувати до кінця. Після смерті вченого в домашньому архіві, зокрема «в «скрині дядька Федора» (Ф. Зубанич) була знайдена папка без назви з машинописними статтями, гасла яких, власне, становили назви українських часописів» [3, с. 4]. Слід зауважити, що Ф. Погребенник, «працівник “ідеологічного” академічного Інституту літератури імені Тараса Шевченка, глибокий літературний джерелознавець і бібліограф, був і багатолітнім колекціонером україніки (книжки, періодика, поштові картки, світлини й інші документи, екслібриси)» [3, с. 4], проте цю бібліотеку науковець мусив приховувати, що було зумовлено суспільно-політичними процесами в країні – забороною української історії, преси, культури та дією радянської репресивної машини. Лише в 1990-х роках видання з колекції великого вченого були лише частково оприлюднені в «каталогах виставок, що експонували в музеях і бібліотеках в Івано-Франківську, Луцьку, Львові, Тернополі, у Києві, та в численних публікаціях [2]. Нині ці колекції розширили фонди таких бібліотек:

1.. Особовий архівний фонд Ф. Погребенника, переданий самим науковцем, зберігається в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України (ф. 283, оп. 1; од. зб. 136; [1874] – 1989 рр.; 28 спр., 4 956 документів) [2].

2. В. Погребенник у 2001 р. подарував Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого частину приватної колекції батька, яка вміщує майже 1 000 назв. Цим виданням присвоєно відповідний шифр – «Зк Погребенника Ф.П. – ...», і їх розміщено

у двох відділах книгозбірні – зберігання документних ресурсів та документів іноземними мовами [2].

Періодичні видання мали велике значення «для українців у бездержавних умовах XIX–XX ст. були, як і художня література, усім: трибуною політики, науки, красної словесності, а багато з них – ще й твердинею української національної ідеї» [3, с. 3]. В «Українському раритеті» науковцями описані особливості змісту та мистецького оформлення 208 періодичних, неперіодичних та продовжуваних видань, що були представлені в колекції Федора Петровича Погребенника. Саме ця праця («папка без назви з машинописними статтями» [3, с. 4]) була знайдена «у скрині дядька Федора» [3, с. 4], а потім доопрацьована, систематизована та видана сином ученого – Володимиром Федоровичем Погребенником, доктором філологічних наук, професором, завідувачем кафедри української літератури факультету української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (тепер – Український дерхавний університет імені Михайла Драгоманова). Мета цієї книжки – «репрезентувати найзначніші серед українських раритетів, а поряд із ними – й менш помітні, але по-своєму показові видання, часто проскрибовані в СРСР <…> представити малознані, але тим чи тим помітні публікаторські акції минулого» [3, с. 4].

Перу Володимира Федоровича Погребенника в науковій розвідці «Український раритет» належать передмова «Від автора» та опис 42 видань, зокрема альманахів «Учитель», «Червона калина»; альманах «Степ. Херсонський белетристичний збірник», що був виданий у Петербурзі 1886 р. гуртком письменників на чолі з Д. Марковичем; жіночий літературно-художній альманах «Перший вінок», який побачив світ у 1887 р. у Львові, та журнал «для плекання домашньої культури» «Нова хата» (1925–1939 рр.); щомісячники журналів «Бджола» та «Проти хвиль»; українського громадсько-культурного та літературного тижневика «Воля»; літературно-художні і науково-публіцистичні збірники «Ватра», «Зерна», «Молот»; ілюстрованого літературного збірника,

упорядкованого й виданого Василем Лукичем (псевдонім Володимира Левицького) «Рідна стріха»; художньо-публіцистична «галицько-українська збірка» «Дзвін», видана 1878 р. у Львові М. Павликом за співпраці з І. Франком; неперіодична збірка, перше українське безцензурне видання «Громада», що видавав Михайло Драгоманов; хрестоматія художніх творів «Сяйво», упорядкована Миколою Зеровим; антологія поезії і прози, укладена Іваном Азовським і видана в Києві 1918 р. «Ясна зброя. Зразки українського письменства для читання й декламації» та інші.

У переліку описаних видань є часопис «Розвага» – «часопис для полонених» українців-воїнів царської армії [3, с. 192]. Зауважимо, що ці часописи згодом (у 2018 р.) стали об'єктом дослідження таких науковців, як І.В. Срібняк, С.М. Голоско «Діяльність Видавничого товариства імені Івана Франка в таборі полонених українців Фрайштадт (Австро-Угорщина) у 1915–1918 рр.» [4].

Отже, наукові дослідження періодичних видань Федора Петровича Погребенника та Володимира Федоровича Погребенника є неоціненним путівцем у вивченні 140-літнього (1846–1986 р.) видавничого процесу в Україні, який виформовував свідомість української нації.

Література:

1. ВОЛОДИМИР ФЕДОРОВИЧ ПОГРЕБЕННИК: бібліографічний покажчик до 60-річчя від дня народження та 35-річчя науково-педагогічної діяльності. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова та ін.; упоряд. Н.І. Тарасова. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 122 с.
2. Казакова Н.В. Погребенник Федір Петрович Українська бібліотечна енциклопедія. URL: http://surl.li/rqnoy
3. Погребенник Ф., Погребенник В. Український раритет. Періодичні, продовжувані видання і неперіодичні збірники XIX-XX ст. (1846-1986). Дрогобич: Коло, 2011. 300 с.
4. Срібняк І.В., Голоско С.М. Діяльність Видавничого товариства імені Івана Франка в таборі полонених українців Фрайштадт (Австро-Угорщина) у 1915-1918 рр. Історична панорама. 2018. С. 203-219. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27005